

Žiga Oman

Inštitut Nove revije, zavod za humanistiko, Ljubljana

Slovinci, slovenski jezik in reformacija na Dravskem polju: nekaj paberkov

Čeprav smo bili še donedavna prepričani, da je bila reformacija na severovzhodu današnje slovenske Štajerske izključno »nemška«, lahko to ovržemo z modernimi metodološkimi pristopi. Pri reformaciji na Dravskem polju je bilo udeleženo tudi slovensko oziroma slovensko govoreče prebivalstvo vseh družbenih slojev, čeprav je liturgično in upravno tukajšnja občina augsburške veroizpovedi delovala pretežno oziroma izključno v nemškem jeziku. Obenem je tukaj krožila tudi slovenska protestantika.

Until recently we were sure that the Reformation in the Northeast of Slovene Styria was exclusively »German«, but modern methodological approaches have lately helped with revising this view. It has been shown, that, although the district of the Augsburg Confession officially and ecclesiastically functioned in German, the Slovene speaking population from all social classes participated in the Reformation in the Dravsko polje region. It can also be shown that Slovene Protestant literature was simultaneously circulating at the local level.

0 Uvod v problematiko

Pregled splošnih pa tudi večine temeljnih zgodovinsko opisnih del o obdobju reformacije na Slovenskem, kar se odraža tudi v slavističnih oziroma *vice versa*, lahko privede do zaključkov, da je šla reformacija na slovenskem Štajerskem praktično povsem mimo slovenskega, tj. podložniškega prebivalstva, pri starejših delih kvečjemu s pripombo, da je novo, za tukajšnje Slovence »potujčevalsko«¹ vero tukaj sprejelo le »nemško«¹ plemstvo in meščanstvo.¹

Prav to je ena glavnih hib slovenskega zgodovinskega opisa glede štajerske reformacije. Optika, ki je teme, ki niso sodile v okvirje poenostavljene enačbe *Slovenec = katoličan = kmet* – slednja se tudi z menjavami političnih sistemov dolgo ni spreminjala, zgolj poudarek na njenih elementih –, niso kaj prida zanimale. Kaj bi potem počela z zgodovino reformacije na prostoru, kjer so plemstvo in mesta »nemški«, podložniški slovenski živelj pa »katoliški«? Moderne raziskave in metodološki pristopi so tovrstne poglede uspešno ovrgli.

¹ Prim. npr. Slekovec 1889; Kovačič 1928; Richter 1974. Pri tem je pomenljivo, da so naštetih avtorji bili katoliški duhovniki.

Pričujoči prispevek predstavlja enega takšnih poskusov prav glede vprašanja vključenosti Slovencev, oziroma bolj rečeno slovensko govorečega prebivalstva v reformacijo na Dravskem polju. Prebivalstva, ki je, prav tako kot (primarno) nemško govoreče, predstavljalo sicer manjši del konec 16. stoletja v Dravskopoljski okraj augsburške veroizpovedi² organizirane protestantske skupnosti, v prvi vrsti sestavljene iz plemstva.³

1 Slovenci, slovenski jezik in dravskopoljska reformacija

Pojem narodnosti, kot ga poznamo danes, v 16. stoletju še ni obstajal. Prebivalci so se seveda ločevali tudi po maternem jeziku in se ločnice zavedali, vendar le-ta ni bila ne nepremostljiva ne politična, niti etnična v modernem pomenu besede. Beseda »Nemec« je sploh v času reformacije lahko pomenila zgolj protestanta, »Lah« pa (celo praviloma) katolika.⁴ Plemstvo je že zaradi najosnovnejše komunikacije s svojimi podložniki do neke mere moralo razumeti tudi njihov jezik. V mestih je bilo podobno, saj so se vanje priseljevali ljudje iz njihove okolice, ki jezika niso kar zavrgli ali pozabili ob vstopu skozi mestna vrata, pa čeprav ni imel prvega mesta v uradni(ški)h interakcijah, kar je vzpodbujalo jezikovno asimilacijo. Podobno večjezična, ne upoštevajoč latinščino, je bila duhovščina, odvisno od tega, v kakšnem okolju je delovala. Nemščina in slovenščina sta se tudi na ulicah štajerskih mest mešali še vsaj z italijanščino. Kmetje, če ni šlo za drugače govoreče koloniste, pa drugega jezika kot slovenskega večinoma tako niso znali, z izjemo najnujnejših nemških (gospodarstvo) in morda še latinskih (vera) besed in besednih zvez.⁵

1.1 Katoliška duhovščina

Katoliška duhovščina je bila zlasti na začetku širitve reformacijskih idej na Štajerskem med njihovimi glavnimi razširjevalci, kasneje pa deloma tudi uveljevalci, denimo s protoekumenizmom t. i. *viae mediae*.⁶ Med duhovščino je znanje slovenskega jezika pričakovati vsaj od nižje, ki je bila v neposrednem stiku s podeželskim, pa tudi trškim in mestnim prebivalstvom: na podeželju torej župniki, vikarji in kaplani, v trgih in mestih pa ob naštetih še beneficiati.

Na Dravskem polju so duhovniki, ki so kazali interes za reformacijske ideje, izpričani le izjemoma. Leta 1528 so trije zabeleženi kot imetniki prepovedanega tiska, ki so si ga med seboj vneto izmenjevali, kar predstavlja vzorčni primer širjenja novih idej. Izpričani so župnik v Limbušu (zahodno od Maribora) ter dva mariborska beneficiata. Domnevati gre, da so vsi trije slovenski jezik obvladali vsaj do neke mere.

² *Traavelder gezirkh der Augspurger confession* (Mlinarič 2009: 32).

³ Oman 2013: 7.

⁴ Oman 2013: 6.

⁵ Ahačič 2007: 15–17; Baš 1939, 118; Hozjan 2006: 319; Makarovič 2008: 48–64.

⁶ Zlasti v času pred zaključkom tridentinskega koncila leta 1563 (Amon, Liebmann 1993, 143–145).

Iz njihovih priimkov se o njihovem »slovenstvu« (seveda) ne da razbrati ničesar: Erenberger, Tolant in Händl.⁷

Naslednja omemba je precej mlajša, in sicer neimenovanega župnika iz Slivnice (južno od Maribora) v letih 1569–1570, ki naj bi bil izpričan evangeličan.⁸

Leta 1574 je izpričan prav tako neimenovani mariborski »slovenski« (*Windisch*) kaplan,⁹ katerega predstojnik je bil v duhu *viae mediae* delujoči in živeči vikar¹⁰ Jurij (Georg) Siechel,¹¹ izvirajoč iz Kamnika. Vikar je bil poročen, med njegovimi tremi zeti je bil tudi večkratni mariborski mestni sodnik, protestant Adam Haidfalk. Župnijo je Siechel ves čas svojega delovanja (1554–1586) vodil v omenjenem konfesionalno strpnem in vključujočem duhu in je najverjetneje sploh omogočil vzpon in utrditev mestne protestantske skupnosti, v njegovem času v celoti naslonjene na strukture katoliške župnije.¹²

1.2 Predikanti na Dravskem polju in protestantizem med podložniki

Na Dravskem polju je v 16. in na začetku 17. stoletja delovalo več protestantskih pridigarjev oziroma predikantov. Poimensko so izpričani štirje, nobeden pred letom 1583. Zgolj pod eno zadolžnico podpisani stari in neznano od kod pregnani Janez (Johann) Hardtmann iz leta 1591 ter kriptopredikant Georg, ki je v letih tik pred izgonom protestantskega plemstva deloval pod krinko krojača iz Šlezije, za pričujoči prispevek nista relevantna. Prav tako kot ne Georg Lautenschlager iz bavarskega mesta Lauringen, verjetno že od leta 1587 predikant gospodov Stubenbergov na Vurberku, nato (1593–1602) pa Dravskopoljskega okraja s središčem na Betnavi, z eno izjemo.¹³

Namreč, da je edina izpričana želja slovenskih kmetov po predikantu, ki bi bil večš njihovega jezika, sodila v čas, ko je bil predikant okraja Lautenschlager, ki dotlej v osmih letih delovanja na Dravskem polju očitno ni imel potrebe, da bi se naučil še drugega jezika v deželi.

Vendar, zakaj je prav leta 1595 »več slovenskih kmetov« (*etlich vil Windischer pauern*) prosilo za »slovenskega predikanta« (*ainen Windischen predicanten*)?¹⁴ To je leto vrhunca skupnosti pred prvimi protireformacijskimi udarci nadvojvoda Ferdinanda II.¹⁵ Kaže vzrok za prošnjo torej iskati v nenadni, s tem vrhuncem spodbujeni verski vnemi slovensko govorečega kmečkega prebivalstva, ki je bodisi bilo

⁷ Oman 2011: 25.

⁸ Koropec 1966: 239.

⁹ Winkelmann 1933: 103.

¹⁰ Naziv mariborskega župnika je nosil krški (Gurk) škof, od inkorporacije župnije škofiji leta 1506 do preselitve sedeža lavantinske škofije v Maribor leta 1859 (Oman 2014: 352).

¹¹ V starejši literaturi slovenjen kot Žehel(j) (Mlinarič 1973: 250; Richter 1974: 91), kar pa se ne zdi smiselno. Nenazadnje so v družinskem grbu srpi (nem. die Sichel).

¹² Oman 2014: 350.

¹³ Mlinarič 2010: 80; Oman 2014: 354, 364.

¹⁴ Loserth 1906: 136–137.

¹⁵ Oman 2014: 359–360.

augsburške veroizpovedi bodisi ga je slednja tako ali drugače privlačila? Ali pa je šlo celo za željo po povrnitvi nečesa, do česar je nekoč že imelo dostop? Kaže zato odgovor na vprašanje, zakaj do zahteve pride prav leta 1595, morda iskati v zamenjavi predikantov na Betnavi dve leti poprej?

Leta 1593 je bil namreč odpuščen vihravi Korošec Sigmund Lierzer. Rojen je bil, kot kaže, v kmečki družini na Lierzbergu pri Cobrcu (Afritz am See) v bližini Osojskega jezera (Ossiacher See), torej s področja slovenske jezikovne meje. Lierzer je tudi svojo poklicno pot najverjetneje začel na tej meji, vendar dlje proti vzhodu, v Dravogradu, najkasneje leta 1581, ko je bil od tam tudi izgnan. Dve leti zatem je kariero nadaljeval globlje na slovenskem etničnem ozemlju, na Dravskem polju, vsaj od leta 1587 na Betnavi. Tudi po odpustitvi z nje se je sprva vrnil na dvojezično območje na Koroškem, najprej v Beljak (Villach), od koder ga je pregnal bamberški pritisk (mesto je bilo škofijsko), nato pa na Strmec (Sternberg). Leta 1596 je še zadnjič prišel na Štajersko in naslednje leto umrl v Judenburgu.¹⁶

Glede na stan in kraj njegovega rojstva ter večji del njegove poklicne poti se ne zdi neverjetno, da bi lahko bil, vsaj do neke mere, večšč slovenskega jezika. Pri tem bi prav pozna zahteva po (vnovičnih?) pridigah v slovenskem jeziku lahko govorila tezi v prid, kot tudi dejstvo, da se je pridig na Betnavi udeleževalo kmečko prebivalstvo iz Kamnice (zahodno od Maribora). Verjetno pa tudi kmečko prebivalstvo iz naselij na desnem bregu reke Drave, ki v virih ni zabeleženo zgolj zato, ker k pridigam ni potovalo čez mariborski most pred očmi protireformacijsko delujočega vikarja, (južnega) Tirolca Antona Manicorja (1587–1601).¹⁷

1.3 Slovenščina med dravskopoljskim protestantskim plemstvom in meščanstvom

Slovenskega jezika je bilo vsaj za najnujnejšo komunikacijo s svojimi podložniki večše tudi lokalno plemstvo, v 16. stoletju večinoma augsburške veroizpovedi. Izpričano sta ga do neke mere obvladala tudi oba inšpektorja cerkvenega in šolskega središča na Betnavi, v Mariboru živeči vodja okraja Klemen Welzer pl. Eberstein¹⁸ ter Krištof pl. Prag, lastnik gosposčine Gromberk.¹⁹

Najmanj dvojezično mariborsko meščanstvo, katerega identitetna pripadnost je veljala mestu, kot pri vseh stanovih pa še stanu in deželi, se s svojo etnično identiteto, kot jo razumemo danes, ni ukvarjalo. Zgolj konfesionalno ločevanje na »Nemce in Lahe«, tj. protestante in katolike z gledišča prvih, z današnjim pomenom besed nima veliko skupnega. Da je slovensko govoreče prebivalstvo kljub temu bilo viden element mesta, ki še globoko v novi vek ni imel manjvrednega prizvoka, govori, ob

¹⁶ Oman 2013: 16.

¹⁷ Oman 2014: 353, 359.

¹⁸ Radovanovič 2007: 159. *Clement Welzer von Eberstein*. Eberstein (Svinec) leži na avstrijskem Koroškem, v plemiškem predikatu je mišljen istoimenski grad.

¹⁹ Oman 2012: 35; Oman 2014: 356. *Christoph von Prag*, najverjetneje graditelj dvorca Pragersko (Pirchegger 1962: 128).

denimo, že omenjenem slovenskem kaplanu, tudi dolga zgodovina Slovenske ulice (*Windischgasse*) v Mariboru, s prvo omembo leta 1371.²⁰

Kljub zapisanemu o zgodnjenovoveških identitetah si na tem mestu morda le velja ogledati seznam mariborskih meščanov augsburške veroizpovedi, ki je nastal verjetno leta 1595, namreč priimke teh meščanov, ki so slovenskega ali vsaj slovanskega izvora, ki pa o uporabi slovenskega jezika, kaj šele o etnični zavesti njihovih nosilcev, ne pričajo.

Med skupaj kar 88 meščani s seznama, torej večino (glav) meščanskih družin²¹ z mestnim vodstvom vred, je dvanajst izvorno slovenskih oziroma slovanskih priimkov: Glades (*Gladež*), Samiz (*Samec*), Supaniz (*Zupanic*), Sinekhovitsch (*Senekovič*), Matckho/Mazkho (brata, *Maček*), Clementschitsch (*Klemenčič*), Jaresch (*Jarec*), Schepiz (Schepez, Šepec), Wositsch (*Božič*), Creatsch (*Krejač*),²² Jörglitsch (*Irgolič*), Luratsch (*sic*) (Luggetsch, *Lukež*). Med slovanske sodi še morda iz hrvaških dežel izvirajoči Vrbanja (*Vrbanja, Urbanija*), ne pa tudi Bekh (*Pek*), pri katerem je to bil zgolj poklicni naziv, ki še dodatno izpričuje dvojezičnost mestnega prebivalstva, saj se je pisal Forstetter.²³

2 Trije primeri slovenske protestantike na Dravskem polju konec 16. stoletja

Odličen vir za raziskovanje razširjenosti protestantike predstavljajo plemiški zapuščinški inventarji, ki lahko, odvisno od stoletja, pričajo tudi o lastnikovi veroizpovedi,²⁴ čeprav seveda ne nujno sami po sebi.

Na Dravskem polju je slovenska protestantika nedvomno bila prisotna, najmanj načrti za njeno razširjanje, denimo, so na Kranjskem obstajali že leta 1563. Matija Klombner, pisar ograjnega sodišča v Ljubljani, je tega leta želel zaposliti nekega mladega knjigoveza iz Kranja, da bi tiske vezal, nakar bi jih pošiljali na Reko, v Metliko in na Ptuj.²⁵ Izbira Ptuja z njegovo, v primerjavi z mariborsko sicer precej šibkejšo protestantsko skupnostjo,²⁶ kaže na to, da le-ta ni bila nepomembna, pa tudi da je v njej morda vladalo zanimanje tudi za dela v slovenskem jeziku.

Vendar so to zgolj ugibanja in indici. Z eno, ne nepomembno izjemo. V zgodovinopisni literaturi je namreč izpričan zapuščinški popis dravskopoljskega protestantskega plemiča, ki med knjigami našteje tudi tri dela slovenske protestantike. Gre za zapuščinški popis že omenjenega betnavskega inšpektorja Krištofa pl. Praga,

²⁰ Hozjan 2006: 319; Semlič et al. 2012: 148.

²¹ Oman 2014: 357.

²² Jurij (Georg) Creätsch, na seznamu je njegov brat Franc, nekdanj (1581) študent v Wittenbergu, je bil enkrat v osemdesetih letih 16. stoletja krajši čas tudi mariborski mestni evangeličanski učitelj (Oman 2012: 63).

²³ Oman 2012: 53–56.

²⁴ Zadavec 2013: 546.

²⁵ Žontar 1939: 182.

²⁶ Oman 2014: 358.

umrlega leta 1594. Med 46 knjigami popis iz novembra istega leta zabeleži tudi tri v slovenskem (*Windisch*) jeziku. Ostala so v nemškem (26) ter latinskem oziroma grškem (17). Ob knjigah je v popisu omenjen še obstoj vrste koledarjev, morda sta med njimi bila tudi slovenska iz let 1557 in 1582.²⁷

Kot slovenske je popis zabeležil knjige *Christliche Confession*, *Windische Evangelia und Episteln* ter *Postilla Slovenska*. Zadnja je najverjetneje delo Sebastijana Krelja iz leta 1567, drugi dve pa bi bili lahko²⁸ *Artikuli oli dejli te prave, stare vere* (1562) in *Ta celi novi testament* (1581–1582), tj. prevod nove zaveze, Primoža Trubarja.²⁹

Kako je Krištof pl. Prag do knjig prišel? Najverjetneje so bile darilo, vendar ali so v domači knjižnici zgolj nabirale prah ali pa jih je kdaj tudi bral ali vsaj poskušal prebrati? Plemič je vsekakor bil pismen in brez dvoma je, podobno kot Welzer, vsaj do neke mere obvladal tudi slovenski jezik, zato se pozitiven odgovor na zadnji vprašanji ne bi smel zdeti neverjeten. Če so knjige bile darilo, jih je verjetno prejel v počastitev za kakšno opravljeno deželnostanovsko službo, morda ob poroki ali kot prijateljski dar. Kar tako ga poverjeniki dežele Štajerske, deželnostanovska izvršilna oblast, niso imenovali za enega od dveh inšpektorjev betnavskega središča (čeprav je imel glavno besedo Welzer), kar pomeni, da je bil pri deželi spoštovan mož.

Po zaprtju kranjske deželnostanovske tiskarne v Ljubljani so slovenski protestantski tiski na Štajersko začeli prihajati tudi iz danes avstrijskega gradiščanskega, tedaj pa madžarskega Güssinga (Németújvár, Novi Grad), kjer je Janž Mandelj z delom nadaljeval za Baltazarja barona Batthyánya. Od tam sta tudi leta 1583 na Štajersko prišli »dve slovenski postili« (*zwaien windischen postillen*).³⁰ Z njima – če ne gre za dva izvoda istega dela – sta najverjetneji mišljeni Kreljeva *Postila slovenska* ali pa Juričičevo nadaljevanje³¹ le-te iz leta 1578.

Bibliografija

- Ahačič, Kozma. 2007. *Zgodovina misli o jeziku in književnosti na Slovenskem: protestantizem*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Amon, Karl, Liebmann, Maximilian. 1993. *Kirchengeschichte der Steiermark*. Graz, Wien, Köln: Verlag Styria.

²⁷ Koropec 1983: 118–119. Čeprav avtor ni navedel oziroma citiral vira, mu gre zaupati. Izvirnik se brez dvoma nahaja v Štajerskem deželnem arhivu (Steiermärkisches Landesarchiv) v Gradcu (Graz), v fondu stara deželna pravda (altes Landrecht), za rodbino pl. Prag (v. Prag 1594–1677) (Posch 1959: 258). Tudi sicer bi veljalo fond v bodoče temeljiteje pregledati, saj vsebuje tudi zapuščinske inventarje drugih plemičev. Fond je urejen po priimkih in je tako zelo pregleden.

²⁸ Po mnenju Kozme Ahačiča, za kar se mu iskreno zahvaljujem.

²⁹ Naslovi povzeti po Rupel 1934: 67, 149, 183.

³⁰ Mandelj je v viru zapisan kot *Märmel* oziroma *Marbl* (Hozjan 1993: 53–54).

³¹ Morda je bila tudi tista iz knjižnice gromberškega gospoda natisnjena onkraj nekdanje štajersko-madžarske meje.

- Baš, Franjo. 1939. Winkelmann Erich: Zur Geschichte des Luthertums im Untersteirischen Mur- und Draugebiet. Časopis za zgodovino in narodopisje 34, 1–2: 117–118.
- Hozjan, Andrej. 1993. Slovenjgraški meščani v 16. stoletju v knjigah izdatkov Štajerske: referat na zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Slovenjem Gradcu 28. septembra 1992. *Zgodovinski časopis* 47, 1: 53–56.
- Hozjan, Andrej. 2006. Mariborsko mesto med 16. in 18. stoletjem. *Studia Historica Slovenica: časopis za humanistične in družboslovne študije* 6, 2–3: 309–323.
- Koropec, Jože. 1966. Ob urbarju gosposčine Slivnice pri Mariboru iz leta 1608. *Zgodovinski časopis: Zwitterjev zbornik* 19/20: 235–241.
- Koropec, Jože. 1983. Svet okoli Slovenske Bistrice do leta 1700, *Zbornik občine Slovenska Bistrica I*, 91–161. Urednik Janko Čarni et al. Slovenska Bistrica: Skupščina občine in Kulturna skupnost občine Slovenska Bistrica.
- Kovačič, Franc. 1928. *Zgodovina lavantinske škofije (1228–1928)*. Maribor: Lavantinski kn. šk. ordinariat.
- Loserth, Johann. 1906. *Akten und Korrespondenzen zur Geschichte der Gegenreformation in Innerösterreich unter Ferdinand II. Erster Theil: Die Zeiten der Regentschaft und die Auflösung des protestantischen Schul- und Kirchenministeriums in Innerösterreich 1590–1600*. Fontes Rerum Austriacarum: Österreichische Geschichts-Quellen. Diplomataria et Acta, Band 58. Wien: Historische Kommission der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien.
- Makarovič, Gorazd. 2008. *Ko še nismo bili Slovenci in Slovenke: novoveške etnične identitete pred slovensko narodno zavestjo*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Mlinarič, Jože. 1973. Mariborska župnija do leta 1600. Časopis za zgodovino in narodopisje 44, 2: 234–262.
- Mlinarič, Jože. 2009. *Evangeličanska postojanka pri gradu Betnava pri Mariboru 1588–1600, I*. Gradivo za zgodovino Maribora, XXXIV. zvezek. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Mlinarič, Jože. 2010. *Evangeličanska postojanka pri gradu Betnava pri Mariboru 1589–1602, II*. Gradivo za zgodovino Maribora, XXXV. zvezek. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Oman, Žiga. 2011. Mariborska »postaja« v protokolu deželnoknežje vizitacije in inkvizicije na Štajerskem leta 1528: prvi zapisi o prisotnosti reformacijskih idej v mestu in njegovi bližnji okolici. *Arhivi: glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije* 34, 1: 21–32.
- Oman, Žiga. 2012. *Dokumenti o reformaciji in protireformaciji v Mariboru 1589–1607. Kritična objava arhivskih dokumentov*. Gradivo za zgodovino Maribora, XXXVII. zvezek. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Oman, Žiga. 2013. *Evangeličanska postojanka pri gradu Betnava pri Mariboru 1582–1600, III. Kritična objava arhivskih dokumentov*. Gradivo za zgodovino Maribora, XXXVIII. zvezek. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Oman, Žiga. 2014. Reformacija na Dravskem polju: zgodnjenovoveške skupnosti augsburške veroizpovedi med Mariborom in Ptujem. *Stati inu obstat: revija za vprašanja protestantizma* 19–20: 348–365, 442–443.
- Pirchegger, Hans. 1962. *Die Untersteiermark in der Geschichte ihrer Herrschaften und Gülden, Städte und Märkte*. Buchreihe der Südostdeutschen Historischen Kommission, Band 10. München: Verlag R. Oldenburg.
- Posch, Fritz. 1959. *Gesamtinventar des Steiermärkischen Landesarchives*. Veröffentlichungen des Steiermärkischen Landesarchives, Band 1. Graz: Steiermärkisches Landesarchiv.
- Radovanovič, Sašo. 2007. Zakupniki in lastniki mariborskega mestnega gradu od leta 1483 do 2006. *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja* 6, 11: 157–166.

- Richter, Jakob. 1974. Maribor v reformacijski dobi. Časopis za zgodovino in narodopisje 45, 1: 89–105.
- Rupel, Mirko. 1934. *Slovenski protestantski pisci*. Ljubljana: Tiskovna zadruga v Ljubljani.
- Semlič Rajh, Zdenka, Oman, Žiga, Mlinarič, Lučka. 2012. *Maribor: mesto, hiše, ljudje: stavbna zgodovina starega mestnega jedra med sredino 18. stoletja in letom 1941*. Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor.
- Slekovec, Matej. 1889. *Škofija in nadduhovnija v Ptuji: zgodovinska črtica*. Maribor: samozaložba.
- Slovenski zgodovinski atlas*. 2011. Ljubljana: Nova revija.
- Winkelmann, Erich. 1933. Zur Geschichte des Luthertums im untersteierischen Mur- und Draugebiet. *Jahrbuch der Gesellschaft für die Geschichte des Protestantismus im ehemaligen und im neuen Österreich* 54: 98–117.
- Zdravec, Dejan. 2013. Prispevek k zgodovini imenja in dvorca Turn pod Rajhenburgom v zgodnjem novem veku. *Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino* 61, 3: 541–552.
- Žontar, Josip. 1939. *Zgodovina mesta Kranja*. Ljubljana: Muzejsko društvo za Slovenijo.

Prispelo marca 2015, sprejeto maja 2015

Received March 2015, accepted May 2015

Slovenski jezik in reformacija na Dravskem polju

Moderni metodološki pristopi so v zadnjem času pripomogli k revidiranju podobe reformacije na Dravskem polju kot izključno »nemške«. Pokazalo se je, da je pri njej sodelovalo tudi slovensko govoreče prebivalstvo vseh stanov. Tako plemstvo, ki je jezik sicer povečini uporabljalo le za komunikacijo s svojimi podložniki, kot dvojezično meščanstvo ter primarno oziroma izključno slovensko govoreče kmečko prebivalstvo. Možno je, da je prvi predikant Dravskopoljskega okraja augsburške veroizpovedi, na slovensko-nemški jezikovni meji na Koroškem rojeni Sigmund Lierzer, kdaj deloval tudi v slovenskem jeziku. Prošnja kmetov po slovenščine večšem predikantu iz leta 1595, dve leti po Lierzerjevi odpustitvi, morda govori tezi v prid. Prav tako je tukaj krožila slovenska protestantika. Izpričana je v zapuščinskem popisu Kristofa pl. Praga, enega od dveh cerkvenih in šolskih inšpektorjev okraja, iz leta 1594, v katerem so zabeležene tri slovenske knjige, dve predvidoma Trubarjevi deli ter Kreljeva *Postila slovenska*.

Slovene Language and the Reformation in Dravsko Polje

Modern methodological approaches have lately helped with revising the view of the Reformation in Dravsko polje as a thoroughly »German«. It has been shown, that the Slovene speaking population from all social classes participated in it as well, the nobility, which used the language foremost for communication with its serfs, just as well as the bilingual burghers and the primarily or exclusively Slovene speaking peasant population. It is possible that the first preacher of the Dravsko polje district of the Augsburg Confession, on the Slovene-German language border in Carinthia, born Sigmund Lierzer, sometimes worked in the Slovene language. The appeal made by the peasants for a Slovene speaking preacher in 1595, two years after Lierzer's discharge, might speak in favor of the thesis. Slovene Protestant literature was also circulating at the local level. It is attested in the inheritance register of Christoph von Prag from 1594, one of the district's two church-and-school inspectors, in which three books are written down as being Slovene, two of them possibly by Primož Trubar and *Postila slovenska* by Sebastijan Krelj.